

Raahen kaupunki
Siikajoen kunta

Ympäristönsuojeluviranomaisen valvontasuunnitelma 2020-2025

Laadittu 8.10.2019

hyväksytty:

Raahe, lupa- ja valvontajaosto: 15.10.2019, 61 §

Siikajoki, tekninen ltk: 24.10.2019, 86 §

Sisällysluettelo

1. Johdanto	4
2. Raahen ja Siikajoen ympäristönsuojeluviranomaisen toimialue	5
2.1 Alueen ympäristöolot	5
2.2 Ympäristönsuojelulain mukaiset toiminnot	7
3. Valvonnan tavoitteet ja suunnittelu	9
3.1 Valvonnasta vastaavien viranomaisten yhteistyö	10
3.2 Valvonnan resurssit	11
3.2.1 Osaamisen ylläpitäminen ja kehittäminen	11
3.3 Delegoinnit	12
3.4 Valvonnan vuosikalenteri	12
3.5 Valvontaluokat	12
3.6 Valvontaohjelma	14
3.7 Valvontasuunnitelman tarkistaminen	14
4. Valvonnan maksullisuus	15
4.1 Ympäristönsuojelulaki	15
4.2 Jätelaki	15
4.3 Maa-aineslaki	15
4.4 Yhteislupa	15
5. Ympäristönsuojelulain valvonta	15
5.1 Luvanvaraisen, ilmoitusvelvollisen ja rekisteröitävän toiminnan valvonta	15
5.2 Kertaluonteista toimintaa koskevan ilmoituksenvaraisen toiminnan valvonta	16
5.3 Muu ympäristönsuojelulain mukainen valvonta	16
5.3.1 Poikkeukselliset tilanteet	16
5.3.2 Vireillepanoasiat ja yksittäisen määräyksen antaminen	16
6. Jätelain valvonta	17
6.1 Säännöllinen valvonta	17
6.2 Rekisteröitävän jätteen keräystoiminnan (JL 100 §) säännöllinen valvonta	17
6.3 Toiminta, jossa syntyy vaarallisia jätteitä	18
6.4 Jätelain yleinen valvonta	18
6.5 Roskaantumisen	18
7. Vesilain valvonta	19
8. Vesihuoltolain valvonta	19
9. Maa-aineslain valvonta	19
9.1 Yhteislupien valvonta	20
10. Muut valvontatehtävät	20
10.1 Muiden lakien nojalla tehtävät tarkastukset	20
10.2 Muut YSL:n nojalla tehtävät tarkastukset	21
10.3 Luvan muuttamisen tarpeen arviointi	22

10.4 Raporttien ja selvitysten tarkastaminen.....	22
10.4.1 Lupamääräyksissä edellytetyt selvitykset.....	22
10.4.2 Vuosiraportointi.....	22
10.5 Tarkkailutulosten seuranta	23
10.6 Hallintopakko ja tutkintapyynnöt.....	23
10.7 Jätelain laiminlyöntimaksut	23
10.8 Valvontaprojektit	24

1. Johdanto

Ympäristönsuojelulain (YSL, 527/2014) 167 §:n mukaan valvontaviranomaisen on järjestettävä YSL:n ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten valvonta niin, että se on laadukasta, säännöllistä, tehokasta ja perustuu ympäristöriskien arviointiin. Säännös mahdollistaa myös tehtävien asettamisen tärkeysjärjestykseen, jos se on välttämätöntä tehtävien asianmukaiseksi hoitamiseksi.

Ympäristönsuojelulain 168 §:n mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on laadittava alueelleen lain mukaista säännöllistä valvontaa varten valvontasuunnitelma. Suunnitelmassa on oltava tiedot alueen ympäristöoloista ja pilaantumisen vaaraa aiheuttavista toiminnoista sekä käytettävissä olevista valvonnan voimavaroista ja keinoista. Siinä on kuvattava valvonnan järjestämisen, riskinarvioinnin perusteet ja valvonnasta vastaavien viranomaisten yhteistyö. Valvontasuunnitelma on tarkistettava säännöllisesti.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on valvottava ympäristöluvanvaraisia ja rekisteröitäviä toimintoja säännöllisesti määräaikaistarkastuksin. Tarkastuskohteet ja valvontatiheys on määriteltävä ympäristöriskien arvioinnin perusteella. Näistä määräaikaistarkastuksista ja muista säännöllisistä valvontatoimista on laadittava valvontaohjelma, jota on pidettävä ajan tasalla vuosittain. Valvontasuunnitelmassa tulee kuvata valvontaohjelman laatimismenettely.

Raahen ja Siikajoen ympäristönsuojeluviranomaisen edellinen valvontasuunnitelma on hyväksytty vuonna 2014 ja se koski vuosia 2015-2020. Valvontasuunnitelman uusiminen tuli kuitenkin ajankohtaiseksi ympäristönsuojelulain muutosten vuoksi ja jätelain valvonnan suunnitelmallisuuden tultua lakisääteiseksi. Valvontasuunnitelman laadinnassa on hyödynnetty ympäristöministeriön valvontaohjetyöryhmän esitystä uudeksi ympäristövalvonnan ohjeeksi.

Raahessa kunnan ympäristönsuojeluviranomaisena toimii lupa- ja valvontajaosto. Siikajoella kunnan ympäristönsuojeluviranomaisena toimii tekninen lautakunta. Käytännössä ympäristönsuojeluviranomaisen tehtäviä suorittaa Raahen lupa- ja valvontajaoston ja Siikajoen teknisen lautakunnan alaisuudessa Raahen ympäristösihteerit. Ympäristösihteerit suorittavat tarkastuksia ympäristönsuojelulain mukaisesti luvanvaraisten, rekisteröityjen ja ilmoituksenvaraisten toimintojen seuraamiseksi. Lisäksi suoritetaan mm. vesi-, maastoliikenne-, vesiliikenne-, ulkoilu- ja maa-aineslain mukaisia tarkastuksia. Maa-aineslain ja vesilain mukaisen valvonnan suunnittelu ei ole lakisääteistä, mutta tehokaan valvonnan varmistamiseksi myös tätä valvontaa on tarpeen suunnitella. Valvontasuunnitelmaan on pyritty kokoamaan ympäristönsuojeluviranomaisen koko valvonnan työkenttä. Raahen ympäristönsuojeluviranomaisen toimivaltaan kuuluvia ympäristönsuojelulain nojalla luvitettuja tai rekisteröityjä laitoksia oli vuonna 2019 noin 80 kpl. Siikajoen ympäristönsuojeluviranomaisen toimivaltaan kuuluvia ympäristönsuojelulain nojalla luvitettuja tai rekisteröityjä laitoksia oli vuonna 2019 noin 61 kpl.

Jätelain (646/2011) 124 §:n mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on laadittava 100 §:ssä tarkoitetun jätteen ammattimaisen keräyksen valvontaa varten suunnitelma. Suunnitelman tulee perustua arviointiin jätteistä ja niiden jätehuollosta aiheutuvista riskeistä ja ympäristövaikutuksista. Suunnitelmassa on esitettävä tarkastusten tavoitteet ja painopisteet, suunnitelman kattama maantieteellinen alue, suunnitellut tarkastukset ja niiden tiheys, tarkastuksiin osallistuvat viranomaiset ja niiden yhteistyötä koskevat järjestelyt sekä muut tarkastusten asianmukaiseksi toteuttamiseksi tarpeelliset seikat. Suunnitelma on arvioitava uudelleen vähintään joka kolmas vuosi ja se on saatettava tarpeen mukaan ajan tasalle. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tarkastuksia koskevien suunnitelmien sisällöstä ja laatimisesta, riskinarvioinnista sekä tarkastusten ja muun

valvontatoiminnan järjestämisestä. Suunnitteluvaikeus sisältyi 1.1.2018 voimaan tulleeseen jätelain muutokseen.

Valvontasuunnitelman ja -ohjelman mahdollistama ympäristönsuojelulain valvonnan maksullisuus on ollut käytössä vuodesta 2016 saakka. Uudistettu valvontasuunnitelma mahdollistaa myös jätelain säännöllisen valvonnan maksullisuuden. Valvonnan maksuja peritään säännöllisen valvonnan lisäksi myös ympäristönsuojelulain ja jätelain muusta valvonnasta. Valvonnasta perittävistä maksuista päätetään ympäristönsuojeluviranomaisen taksassa. Maa-ainesten oton valvonnasta perittävistä maksuista päätetään maa-ainestaksassa.

2. Raahan ja Siikajoen ympäristönsuojeluviranomaisen toimialue

2.1 Alueen ympäristöolot

Valvontasuunnitelman lähtökohtina on ollut valvottavien kohteiden määrä ja toimintojen aiheuttamat riskit ympäristölle. Valvontaa kohdennetaan myös sen mukaan, mikä on toiminnan sijaintiympäristö. Erityisiä ympäristöluissa ja maa-ainesten ottoluissa ja niiden valvonnassa seurattavia ympäristöjä ovat Raahan seudulla pohjavesialueet, Natura-alueet ja luonnonsuojelualueet. Pohjavettä ei saa pilata (YSL 17 §). Pohjaveden muuttamiseen tulee saada lupa aluehallintovirastolta.

Raahan asukasluku on 25 001 (2017) ja pinta-ala 1890 km². Raahessa toimii kaksi vesiyhtiötä: Vihannin Vesi Oy ja Raahan Vesi Oy. Raahan kaupungilla ei ole kaatopaikkaa. Jätekuljetusyritykset kuljettavat yksityisten kotitalouksien jätteet Ouluun Kiertokaari Oy:lle. Raahan kaupungilla on siirtokuormausasema, jossa on joidenkin jätelajien vastaanottoa ja kierrätystä sekä maankaatopaikka, jonne vastaanotetaan pilaantumaton ylijäämämaata sekä kantoja. Rannikon SERO Oy ylläpitää vaarallisten jätteiden keräyspisteitä ja Rinki Oy hyötyjätekeräyspisteitä.

Siikajoen asukasluku on 5345 (2017) ja pinta-ala 1653,96 km². Siikajoella toimii vesiyhtiö Paavolan Vesi Oy. Siikajoen kunta on osakkaana Kiertokaari Oy:ssä, jolloin jätteet toimitetaan Ouluun. Siikajoella on Ruukissa jäteasema, jossa vastaanotetaan jätelajeita, jotka eivät kuulu kiinteistöjen omaan jäteastiaan. Kotitalouksien hyötyjätteiden keräyspisteitä ylläpitää Rinki Oy.

Vesistöt

Raahan sisävesipinta-ala on 13,05 km² ja meripinta-ala on 861,62 km². Raahessa on 41 järveä, joista suurimmat ovat Haapajärven tekojärvi, Kuljunlahden makeanvedenallas, Lumijärvi, Siniluodonlahti, Ala-Vuolujärvi, Ylä-Vuolujärvi ja Hummastinjärvet. Raahessa on pienehköjä jokia, kuten Olkijoki, Pattijoki, Haapajoki, Hörskönjoki, Piehinginjoki, Vihanninjoki, Luohuanjoki ja Piipsanjoki.

Siikajoen sisävesipinta-ala on 8,86 km² ja meripinta-ala on 593,67 km². Siikajoella on 21 järveä, joista suurimmat ovat Säikänlahti, Hummastinjärvet, Kipsuanjärvi ja Valkeisjärvi. Siikajoen merkittävin joki on Siikajoki, jonka lisäksi alueella on pienempiä jokia, kuten Luohuanjoki, Ohtuanoja, Vuolunoja ja Olkijoki.

Raahan ja Siikajoen vesistöt ovat pääasiassa luokiteltu ekologiseen tilaan Tyydyttävä. Hyväksi on luokiteltu Olkijoki, Säikänlahti ja Ala-Vuolujärvi. Välttäväksi on luokiteltu Vuolunoja.

Pohjavesialueet

Raahen seudun alueella on useita tärkeitä ja talousveden hankinnan kannalta merkittäviä pohjavesialueita.

Raaha:

Palokankaan – Selänmäen pohjavesialue 11582051 A ja B (Pohjavesiluokka I)

Möykkylä-Mäntylammen pohjavesialue 11926001 ja Vihanninkankaan pohjavesialue 11926002 (Pohjavesiluokka I)

Alpua-Lumijärven pohjavesialue 11926003 (Pohjavesiluokka I)

Lukkaraisenperän pohjavesialue 11926004 (Pohjavesiluokka I)

Antinkankaan pohjavesialue 11678051 (Pohjavesiluokka II)

Siikajoki:

Vartinvaara pohjavesialue 11748051 (Pohjavesiluokka I)

Koivulankangas-Keltalankangas pohjavesialue 11708051 (Pohjavesiluokka I)

Turtakangas pohjavesialue 11708004 (Pohjavesiluokka II)

Mikonselkä pohjavesialue 11708001 (Pohjavesiluokka II)

Alhonmäki – Isokangas pohjavesialue 11748001 (Pohjavesiluokka II)

Luvitetun ja valvottavan toiminnan osalta painotetaan pohjaveden suojelun tärkeyttä. Pohjavesialueelle sijoittuvan toiminnan osalta valvontaa tehostetaan valvontatiheyttä lisäämällä.

Natura- ja luonnonsuojelualueet

Raahen seudun kuntien alueella ei ole yhtään kansallispuistoa tai luonnonpuistoa, mutta alueella on useita muita luonnonsuojelualueita. Luonnonsuojelualueista merkittävä osa sisältyy Natura 2000 -verkoston kohteisiin. Raahen seudun kuntien alueella laajimmat Natura-alueet ovat suokohteita ja merenrannan lintuvesialueita. Muita luonnonsuojelualueita on perustettu valtion maille tai yksityisten maille. Luonnonsuojelualueiden lisäksi kuntien alueella on useita eri luonnonsuojeluohjelmiin kuuluvia alueita, joista ei ole vielä perustettu suojelualueita. Lisäksi on lukuisia yksittäisiä pienempiä rauhoitettuja luonnonmuistomerkkejä. Seuraavaksi on eritelty Natura 2000 –verkostoon kuuluvat alueet kunnittain:

Raaha:

Raahen saaristo (hoito- ja käyttösuunnitelma v. 2008), Viitajärvi, Kuljunmäen niitty, Puntarimäki, Rytilammen alue ja Arkkukari, Olkijokisuu - Pattiojen pohjoishaara, Lähdeneva, Pitkäisneva, Hanhelan joenvarsilaitumet, Vaippaneva

Siikajoki:

Siikajoen lintuvedet ja suot (Hummastinjärven suosarja, Hietaniitynlahti, Säikänlahti, Merikylänlahti ja Siikajokisuu), Säärenperä ja Karinkannanmatala, Huhtaneva - Lumineva, Haarasuo, Akanneva – Rimmenneva, Revonneva - Ruonneva

Lisäksi merkittävä luontoalue on Kivivaara – Vartinvaara harjuaalue, joka poistettiin kuulemisvaiheessa Natura 2000 -verkostosta.

Mikäli tietty hanke tai suunnitelma joko yksistään tai tarkasteltuna yhdessä muiden hankkeiden tai suunnitelmien kanssa todennäköisesti merkittävästi heikentää valtioneuvoston Natura 2000 -verkostoon ehdottaman tai verkostoon sisällytetyn alueen niitä luonnonarvoja, joiden suojelemiseksi alue on sisällytetty tai on tarkoitus sisällyttää Natura 2000 -verkostoon, on hankkeen toteuttajan arvioitava vaikutukset riippumatta siitä, onko hanke tai suunnitelma luvanvarainen (LsL 65 §). Suojelutoimenpiteet rajoittavat sellaisia hankkeita, jotka merkittävästi heikentäisivät alueella olevia yhteisön tärkeinä pitämiä luontotyyppisiä tai lajien elinympäristöjä. Natura 2000 -verkoston suojelutavoitteiden saavuttaminen saattaa aiheuttaa rajoituksia myös verkostoon otetun alueen ulkopuolella. Tästä johtuen maankäytön muutoksen arviointi ja lupaharkinta koskee myös verkoston ulkopuolisia hankkeita ja suunnitelmia, mikäli ne todennäköisesti merkittävästi heikentävät niitä luonnonarvoja, joiden perusteella alue on otettu Natura 2000 -verkostoon. Verkostoon kuuluvat alueet tulevat huomioon otetuksi luvituksen lisäksi myös pilaantumisen vaaraa aiheuttavan toiminnan valvonnassa.

Luvanvaraisestakaan toiminnasta ei saa aiheutua vaaraa tai haittaa luonnonsuojelualueille tai suojeluohjelmiin kuuluville alueille siten, että suojelun tavoitteet vaarantuvat. Tämä tarkoittaa, että suojelualueiden ulkopuolellakaan olevasta toiminnasta ei saa aiheutua luonnonsuojelun tavoitteiden vaarantumista. Luonnonsuojelun tavoitteena voi olla eliölajien, luontotyyppien, luonnon monimuotoisuuden, luonnonkauneuden ja maisema-arvojen säilyttäminen. Suojelu voi kohdistua eliölajiin, elinympäristöön, luontotyyppiin tai luonnonmuistomerkkiin.

Valvontasuunnitelmassa huomioidaan toimintojen mahdollinen vaikutus tai riskit Natura 2000 -verkoston alueisiin ja luonnonsuojelualueisiin. Näiden alueiden läheisyydessä olevia toimintoja ja niiden vaikutuksia luontoon valvotaan tehostetusti.

Edellä kerrottujen lisäksi Raahen seudun alueella on tiettyjä erityispiirteitä, joita on syytä huomioida luvitettaessa ja valvottaessa toimintoja. Alueella tapahtuu koko maailmankin mittakaavassa harvinaista nopeaa maankohoamista. Jääkauden jälkeen jatkunut maankohoaminen on tuottanut Perämeren rannikolle ympäristön, jossa on mm. erityisiä luontotyyppisiä ja rauhoitettuja kasvilajeja.

2.2 Ympäristönsuojelulain mukaiset toiminnot

Raahen ilmanlaatu on jäänyt ajoittain tyydyttävälle tasolle tai joidenkin tekijöiden osalta heikoksikin johtuen mm. metalliteollisuuden toiminnasta sekä muista ilmaan tapahtuvista päästöistä. Luvituksessa ja valvonnassa ilmanlaatuasiat tulee ottaa näillä alueilla erityisen painokkaasti huomioon. Tämä tarkoittaa, että päästöjä ilmaan merkittävästi aiheuttavaa toimintaa myös valvotaan tehostetusti.

Siikajoella Siikajoen vesistöalueen merkittävimmät kuormittajat ovat maatalous, metsätalous (erityisesti ojitus) ja turvetuotanto. Näiden ja vesistöalueiden muu kuormitus tulevat erityisen huomion kohteeksi vesistöjen valuma-alueilla lupia ratkaistaessa ja valvontaa suoritettaessa. Vesistökuormitusta tai sen uhkaa aiheuttavaa toimintaa valvotaan tehostetusti.

Maankohoamisen seurauksena matalat meren rantavedet ovat herkkiä muuttumaan vesien mukana tulevista ravinteista ja aineista. Toimintojen luvittamisessa ja valvonnassa tulee huomioida, että toiminnalla ei vaaranneta tai heikennetä vesistön tilaa. Nykyisellään alueen teollisuus, maa- ja metsätalous ja yhdyskunnat kuormittavat vesistöjä niin, että jo lähiajan tavoitteeksi otettu vesien hyvä tila on haasteellista saavuttaa. Merialueelle vesistökuormitusta aiheuttavaa toimintaa valvotaan tehostetusti.

Taulukko 1. Kunnan valvomien luvanvaraisten ja rekisteröitävien laitosten määrä Raahessa.

Ympäristöluvanvaraiset toiminnot	Kohteiden lukumäärä	% Kaikista kohteista
Metsäteollisuus		
Metalliteollisuus		
Energiantuotanto	10	12,5
Polttoaineiden valmistus taikka kemikaalien tai polttonesteiden varastointi tai käsittely		
Orgaanisia liuottimia käyttävä toiminta		
Malmien tai mineraalien kaivaminen tai maa-ainesten otto	9	11,25
Mineraalituotteiden valmistus		
Nahan tai tekstiilien laitosmainen tuotanto tai käsittely		
Elintarvikkeiden tai rehujen valmistus		
Turkistarhat		
Liikenne	2	2,5
Jätteiden ammattimainen tai laitosmainen käsittely sekä jätevesien käsittely	13	16,25
Ampumaradat	3	3,75
Pysyvä ulkona sijaitseva laitosmainen suihkupuhalluspaikka		
Krematoriot	1	1,25
Polttonesteiden jakeluasema (pv)	2	2,5
Ilmoitusvelvolliset toiminnot		
Sahalaitos		
Nestemäisten kemikaalien varasto		
Elintarvike- ja rehuteollisuus, joiden jätevedet johdetaan jätevedenpuhdistamolle		
Eläinsuojat	11	13,75
Linja-auton tai kuorma-auton varikko		
Ampumaradat	4	5
Kiinteä eläintarha tai huvipuisto		
Rekisteröitävät toiminnot		
Energiantuotantoyksikkö	6	7,5
Asfalttiasemat	1	1,25
Polttonesteiden jakeluasemat	14	17,5
Kemiallinen pesula	1	1,25
Orgaanisia liuottimia käyttävät toiminta tai laitos	1	1,25
Betoniasemat	2	2,5
Yhteensä	80	

Taulukko 2. Kunnan valvomien luvanvaraisten ja rekisteröitävien laitosten määrä Siikajoella.

Ympäristöluvanvaraiset toiminnot	Kohteiden lukumäärä	% Kaikista kohteista
Metsäteollisuus		
Metalliteollisuus		
Energiantuotanto	2	3,3
Polttoaineiden valmistus taikka kemikaalien tai polttonesteiden varastointi tai käsittely		
Orgaanisia liuottimia käyttävä toiminta		
Malmien tai mineraalien kaivaminen tai maa-ainesten otto	8	13,1
Mineraalituotteiden valmistus		
Nahan tai tekstiilien laitosmainen tuotanto tai käsittely		
Elintarvikkeiden tai rehujen valmistus	1	1,6
Turkistarhat		
Liikenne	2	3,3
Jätteiden ammattimainen tai laitosmainen käsittely sekä jätevesien käsittely		
Ampumaradat		
Pysyvä ulkona sijaitseva laitosmainen suihkupuhalluspaikka		
Krematoriot		
Ilmoitusvelvolliset toiminnot		
Sahalaitos		
Nestemäisten kemikaalien varasto		
Elintarvike- ja rehuteollisuus, joiden jätevedet johdetaan jätevedenpuhdistamolle		
Eläinsuojat	36	59,0
Linja-auton tai kuorma-auton varikko		
Ampumaradat	3	4,9
Kiinteä eläintarha tai huvipuisto		
Rekisteröitävät toiminnot		
Energiantuotantoyksikkö	1	1,6
Asfalttiasemat		
Polttonesteiden jakeluasemat	7	11,5
Kemiallinen pesula		
Orgaanisia liuottimia käyttävät toiminta tai laitos		
Betoniasema	1	1,6
Yhteensä	61	

3. Valvonnan tavoitteet ja suunnittelu

Valvontatoimenpiteitä ovat mm. toiminnan aloitus- ja lopetuskokoukset, tarkastuskäynnit, luvassa määrättyjen vuosiraporttien tarkistaminen, selvitysten, suunnitelmien ja

tarkkailuohjelmien hyväksyminen, projektiluonteiset selvitykset ja tarkastukset sekä valituksiin ja akuutteihin tilanteisiin reagoiminen. Tarvittaessa lupamääräysten rikkomukseen tai muuhun havaittuun laittomaan tilanteeseen reagoidaan ja annetaan asian oikaisemiseksi tarvittavat määräykset ja käytetään tarvittaessa hallintopakkoa. Tilanteen niin vaatiessa tehdään asiasta ilmoitus poliisille esitutkintaa varten.

Valvonnan tulee olla laadukasta, säännöllistä ja tehokasta ja sen tulee perustua ympäristöriskien arviointiin. Valvonnan maksullisuuden avulla pyritään vahvistamaan valvontaan käytettävissä olevia resursseja. Ympäristönsuojeluviranomainen voi myös tarvittaessa asettaa tehtäviään tärkeysjärjestykseen. Laadukas valvonta edellyttää, että kaikki valvontatoimenpiteet hoidetaan huolellisesti ja epäkohtiin puututaan riittävän ajoissa ja tehokkaasti. Tavoitteena on resurssitehokas ympäristövalvonta, jossa valvonta kohdentuu ensisijaisesti riskiperusteisesti, ympäristövaikutuksiltaan merkittävimpiin ja riskeiltään suurimpiin kohteisiin. Ympäristönsuojeluviranomainen noudattaa työssään hyvän hallinnon periaatteita ja viranomaisen toiminta on puolueetonta, esteetöntä ja avointa.

Laitosten säännöllinen valvonta on vuosia jatkuvaa, pitkäjänteistä työtä. Toiminnanharjoittajan ja valvontaviranomaisen välille syntyvä säännöllinen yhteydenpito edesauttaa ympäristönsuojelun kannalta parhaan toimintatavan tavoitteen toteutumista. Kun yhteydenpito on säännöllistä, myös ympäristöluvan muutostarpeet tulevat ajoissa esille, lupahakemukset saadaan ajoissa vireille, eikä lupien käsittely viivästyä rakennus- tai muiden suunnitelmien toteuttamista. Toiminnanharjoittajan on myös helpompi lähestyä viranomaista tarvitessaan tietoa ja ohjeita esim. muuttuvien ympäristösäädösten ja -vaatimusten tulkitsemiseen.

3.1 Valvonnasta vastaavien viranomaisten yhteistyö

Raahen ja Siikajoen ympäristönsuojeluviranomainen tekee runsaasti yhteistyötä valvontatehtävissä eri viranomaisten kanssa. Laissa säädetyt toimivaltajaukset ohjaavat viranomaisten toimintaa, mutta moni valvonta-asia saattaa sisältää kahden tai useammankin viranomaisen toimivaltaan kuuluvia asioita. Näiden asioiden hoitamisen kannalta hyvä yhteistyö eri viranomaisten kesken on tärkeää.

Keskeisessä roolissa viranomaisten välisessä yhteistyössä valvonta-asioissa on tiedonkulun varmistaminen. Ulkopuoliset yhteydenotot valvonta-asioissa pyritään ensisijaisesti ohjamaan suoraan toimivaltaiselle viranomaiselle, mutta tietoa välitetään tarvittaessa myös aktiivisesti viranomaisten välillä.

Ympäristösihteerit tekevät yhteistyötä ELY-keskuksen kanssa vesilain valvonta-asioissa sekä sellaisissa lupa-asioissa, joissa valvontavastuu on valtion viranomaisella. Myös pilaantuneen maaperän valvonta-asioissa vuorovaikutus ELY-keskuksen kanssa on jatkuvaa.

Viranomaisyhteistyö rakennusvalvontaviranomaisen kanssa liittyy usein jätevesien johtamiseen viemärlaitoksen ulkopuolisella alueella sekä jätelain mukaisiin roskaantumistapauksiin. Rakennusvalvontaviranomaisen kanssa on yhteistyötä myös muissa asuinalueilla ilmenneissä melu-, pöly- ym. haitta-asioissa. Ympäristöluvallisten laitosten valvonnan osalta, laitosten mahdolliset perustamis- ja laajennushankkeet tulevat esille rakennusvalvonnalle toimitettujen rakennuslupahakemusten tai toimenpidelupahakemusten kautta. Myös maalämpökaivojen edellyttämissä toimenpidelupahakemuksissa käydään keskustelua rakennusvalvonnan kanssa.

Kaikista vireille tulleista ympäristölupahakemuksista on ympäristönsuojelulain nojalla pyydettävä lausunto kunnan ympäristöterveydensuojeluviranomaiselta. Melu- ja pölyhaitta-asioita käsitellään usein yhdessä ympäristöterveydensuojeluviranomaisen kanssa. Lisäksi jätteiden käsittelystä aiheutuvien haittaeläinten torjunnassa tehdään yhteistyötä

ympäristöterveydensuojeluviranomaisen kanssa. Toimivalta haittaeläinten torjunnassa on ympäristöterveydensuojeluviranomaisella, mutta ympäristösihteerit puuttuvat tarpeen vaatiessa tilanteisiin, joissa haittaeläinkanta on kasvanut esimerkiksi vastuuttoman tai luvattoman jätteenkäsittelyn takia.

Pelastuslaitoksen kanssa tehtävä yhteistyö liittyy useimmiten onnettomuuksiin, kuten maa-alueilla tapahtuneisiin öljyvahinkoihin. Näiden osalta ratkaistaan yhdessä milloin vastuu öljyvahingon jälkitorjunnasta siirtyy pelastusviranomaiselta kunnalle. Pelastuslaitos toimii kunnan kemikaaliviranomaisena, minkä vuoksi kanssakäymistä näiden asioiden osalta on usein.

Poliisiviranomaisten kanssa tehtävä yhteistyö liittyy pääosin meluilmoituksiin ja tapahtumiin, mutta myös valvonnan kautta esille tulleisiin rikosasioihin. Mahdollisissa rikostapauksissa käydään keskusteluja, tehdään tutkintapyyntöjä sekä järjestetään yhteisiä neuvotteluja ja tarkastuksia kohteissa. Myös rikostapausten tutkinnassa avustetaan tarvittaessa. Poliisi antaa myös tarvittaessa ympäristönsuojeluviranomaiselle virka-apua valvontakäynneissä.

Yhteistyö jätehuoltoviranomaisen kanssa koskee pääosin valvontatapauksia, joissa on kysymys liittymisestä järjestettyyn jätteenkuljetukseen tai saostuskaivojen tyhjennyksestä. Ympäristönsuojeluviranomainen voi jätehuoltoviranomaisen pyynnöstä velvoittaa sen, joka on laiminlyönyt liittymisen, liittymään järjestettyyn jätteenkuljetukseen. Vastaavasti jätehuoltoviranomainen voi pyynnöstä toimittaa ympäristönsuojeluviranomaiselle tietoja jäteastioiden ja sakokaivojen tyhjennyksistä valvonta-asioissa, jotka liittyvät mm. roskaantumiseen, savuhaitta-asioihin ja vastaaviin.

3.2 Valvonnan resurssit

Raahen ja Siikajoen ympäristönsuojeluviranomaisen tehtäviä toteuttaa käytännössä Raahen ympäristövalvonta. Raahessa on kolme ympäristösihteeriä, joista yhden työajasta 60 % on varattu ilmanlaadun mittaamiseen. Yhteensä ympäristönsuojeluun käytettävissä oleva resurssi on 2,20 htv.

Valvontasuunnitelman mukaisesti YSL:n mukaisten luvitettujen ja rekisteröityjen kohteiden määräaikaistarkastuksia on vuodessa noin 30 kpl. Määräaikaistarkastuksen on arvioitu vievän keskimäärin aikaa noin neljä tuntia, kun huomioidaan matka-ajat, valmistelu ja tarkastusmuistion laadinta. Tällöin määräaikaistarkastusten vaatima työaika on noin 120 tuntia vuodessa. Maa-ainekohteiden valvontakohteita on noin 70 kpl, jolloin maa-ainestarkastusten vaatima työaika on noin 280 tuntia vuodessa. Yhteensä tarkastuksiin menee noin 55 kokonaista työpäivää.

Suunnitelmassa esitetyt valvontatehtävät muodostavat vain osan ympäristönsuojeluviranomaisen lakisääteisistä tehtävistä. Ympäristövalvonnan henkilöstö hoitaa valvonnan lisäksi ympäristö- ja maa-ainelupien valmistelun, ympäristönsuojelulain mukaisten ilmoituksiin ja rekisteröintiin liittyvän päätöksenteon, jätelain mukaiset rekisteröinnit sekä toteuttaa alueellista ilmanlaaduntarkkailua. Ympäristönsuojeluviranomaiselle kuuluvat myös vesilain, vesihuoltolain, maasto- ja vesiliikennelain, maankäyttö- ja rakennuslain mukaiset maisematyöluvat sekä leirintäalueviranomaisen mukaiset tehtävät.

3.2.1 Osaamisen ylläpitäminen ja kehittäminen

Ympäristövalvonnan henkilöstön osaamista ylläpidetään ja kehitetään vuosittain koulutuksin, joiden tarvetta kartoitetaan mm. esimiehen kanssa käytävien kehityskeskusteluiden yhteydessä. Suunnitelman toteutumista seurataan osana muuta toiminnan seurantaa.

3.3 Delegoinnit

Raahessa lupa- ja valvontajaosto sekä Siikajoella tekninen lautakunta toimivat ympäristönsuojeluviranomaisena, maa-aineslain mukaisena lupa- ja valvontaviranomaisena, vesihuoltolain mukaisena valvontaviranomaisena, ulkoilulain mukaisena leirintäalueviranomaisena, maastoliikennelain mukaisena lupa- ja valvonta-viranomaisena sekä vesiliikennelain mukaisena lupa- ja valvonta-viranomaisena. Tehokas ympäristövalvonta edellyttää toimivallan osittaista delegointia viranhaltijoille. Lainsäädäntö sisältää säännöksiä tilanteisiin, joissa valvontaviranomaisen on ryhdyttävä välittömiin valvontatoimiin. Näissä tilanteissa viranhaltija, jolle toimivalta on delegoitu, voi antaa määräyksiä tai keskeyttää toiminnan välittömästi.

Valvonnan käytännön järjestämisen vuoksi ja resurssien säästämiseksi kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimivaltaa on delegoitu ympäristönsuojelun viranhaltijoille.

3.4 Valvonnan vuosikalenteri

Ympäristöluvanvaraisten, ilmoitusluvanvaraisten sekä rekisteröityjen laitosten valvontatoimenpiteet noudattavat selkeää vuosisykliä. Laitosten on voimassa olevien lupapäätösten mukaisesti raportoitava edellisen vuoden tiedot toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle yleensä maaliskuun loppuun mennessä. Valvonnan pohjatiedot kerätään siten maaliskuun huhtikuun aikana. Varsinaiset valvontakäynnit tehdään lumettomaan vuodenaikaan, eli huhti-marraskuun aikana. Valvontakäynneistä sovitaan erikseen toiminnanharjoittajan kanssa. Loppuvuodesta laaditaan yhteenveto vuoden valvontatoiminnasta. Tammi- helmikuun aikana päivitetään valvontasuunnitelman laitosluettelo.

3.5 Valvontaluokat

Ympäristönsuojelulain 168 §:n nojalla kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on valvottava luvanvaraisia ja rekisteröitäviä toimintoja säännöllisesti määräaikaistarkastuksin. Tarkastuskohteet ja tarkastustiheys on määriteltävä ympäristöriskien arvioinnin perusteella.

Tarkastuskohteet ja -tiheys on jaettu ympäristöriskien arvioinnin perusteella neljään valvontaluokkaan.

Ympäristöriskien osalta tärkeällä pohjavesialueella sijaitsevat toiminnot on arvioitu sellaisiksi, että niiden valvonnan on oltava säännöllistä ja riittävän tiheää pohjavesiriskien minimoimiseksi. Pohjavesialueilla sijaitsevat ympäristöluvanvaraiset ja rekisteröitävät toiminnot on toimialasta riippumatta aina luokiteltu valvontaluokkaan 1. Ulkona tapahtuva jätteiden käsittely, lukuun ottamatta maankaatopaikkoja, kuuluu valvontaluokkaan 1.

Valvontaluokissa 2-4 olevat toiminnot eivät sijaitse tärkeällä pohjavesialueella, joten näiden osalta eri toimialojen ympäristölle aiheuttamia riskejä on arvioitu toimialakohtaisesti. Lisäksi valvontaluokkien 2-4 osalta on arvioitu toiminnan normiohjaus ja valvonnan vaikuttavuus. Käytännössä valvontaluokassa 2 ovat ne toiminnot, joissa valvonnan yhteydessä voidaan selvästi havaita eroja eri vuosien välillä. Esimerkiksi maankaatopaikoilla massojen määrä kasvaa ja toiminta laajenee vuosittain. Valvontaluokassa 3 ja 4 ovat ne toimialat, jotka ovat pääsääntöisesti eniten normiohjattuja ja joissa valvontakäyntien välillä on havaittavissa vähiten muutoksia, eli valvontakäynnin vaikuttavuus on pienempi. Valvontaluokassa 4 ovat toiminnot, joilla arvioidaan ennalta olevan vain vähäisiä vaikutuksia ympäristöön toiminnan ollessa normaalia.

Valvontaohjelman mukaisessa määräaikaistarkastuksessa käydään läpi laitoksen vuosiraportti sekä tarkastetaan laitoksen tuotantotilat ja toiminta-alue. Tarkastuksen ajankohdasta sovitaan toiminnanharjoittajan kanssa etukäteen. Tarkastuksesta laaditaan muistio, joka toimitetaan toiminnanharjoittajalle ja tarvittaessa muille asianosaisille. Määräaikaistarkastusten lisäksi laitoksilla voidaan suorittaa tarkastuksia osana lupakäsittelyä, kuntalaispalautteen perusteella tai poikkeuksellisten tilanteiden yhteydessä. Toimintojen jaottelu valvontaluokkiin on esitetty taulukossa 3.

Taulukko 3. Valvontaluokat ympäristöluvallisissa, YSL 115a §:n ilmoitusvelvollisissa ja YSL 116 §:n ja jätelain 100 §:n mukaisesti rekisteröidyissä toiminnoissa.

Valvontaluokka	Tarkastusväli	Toimialat
1	1-2 vuotta	<ul style="list-style-type: none"> - Tärkeällä pohjavesialueella (kaikki toimialat, myös rekisteröitävät toiminnot) - Luonnon- tai vesiensuojelun kannalta riski- tai vaikutusaltis toiminta - Ulkona tapahtuva jätteiden käsittely - Muu toiminta, joka edellyttää erityistä valvontaa muusta perustellusta ympäristönäkökulmasta
2	3 vuotta	<ul style="list-style-type: none"> - Jätteitä sisätiloissa käsittelevät ja hyödyntävät laitokset/alueet - Maankaatopaikat - Kivenlouhimot ja murskaamot - Turkistarhat
3	5 vuotta	<ul style="list-style-type: none"> - Energian tuotanto - Kemikaalien varastointi ja käyttö - Polttonesteen jakeluasemat - Eläinsuojat - Elintarvikkeita käsittelevät laitokset ja teurastamot - Moottoriurheiluradat - Lentokentät - Ampumaradat (ympäristöluvalliset) - Pintakäsittelylaitokset - Kemialliset pesulat - Tekstiilien vesipesulat - VOC-laitokset - Sahat - Betoni- ja asfalttiasemat
4	7-10 vuotta	<ul style="list-style-type: none"> - Krematoriot ja eläinten polttolaitokset - Ampuradat (ilmoitusmenettely) - Eläintarhat ja huvipuistot - Tuulivoimalat

Mikäli toiminta ei kuulu mihinkään yllä mainituista luokista, määritellään toiminta luokkaan 3, tarkastus kerran viidessä vuodessa tai kerran lupakaudessa. Toimintoja voidaan siirtää yksittäistapauksissa valvontaluokista 2 ja 3 valvontaluokkaan 1 sen perusteella, mikäli toiminta sijoittuu alueen ympäristöä kuvaavassa osassa esitetyle tehostetun valvonnan piiriin

kuuluville alueille esim. pohjavesialueelle, Natura -2000 verkoston tai luonnonsuojelualueen läheisyyteen. Samalla tavalla voidaan siirtää valvontaluokkaan 1 sellaisia toimintoja, joissa riskinarvioinnin perusteella nähdään tehostetun valvonnan tarvetta. Toimintojen valvontaluokkaa voidaan yksittäistapauksissa siirtää harvemmin tapahtuvaan valvonnan luokkaan, jos toiminnan riskit ovat valvonnassa havaitun perusteella arvioitua pienemmät.

Laitosten määräaikaistarkastukset tehdään säännöllisin väliajoin valvontaluokitusten mukaisesti. Tavoitteena on kohdella kaikkia toiminnanharjoittajia yhdenvertaisesti. Määräaikaistarkastuksien ajankohdat määritetään valvontaohjelmassa. Tarkastukset porrastetaan siten, että lukumäärät ympäristövalvonnan vuosittaisissa tarkastusmäärissä pysyvät likimain samana. Ympäristövalvonta voi myös samoille seuduille kohdistuvia valvontakäyntejä yhdistelemällä säästää resursseja.

Mikäli tarkastuskäynnin yhteydessä laitoksen toiminnassa havaitaan laiminlyönti tai puute, ympäristöviranhaltija voi asettaa määräajan korjaaville toimenpiteille ja suorittaa uusintatarkastuksen toimenpiteelle asetetun määräajan umpeuduttua. Uusintatarkastuksien määrää ei ole rajoitettu, vaan ne harkitaan tapauskohtaisesti. Mikäli laiminlyöntiä ei korjata ympäristöviranhaltijan kehotuksesta huolimatta, asia voidaan viedä Raahen lupa- ja valvontajaostoon tai Siikajoen teknisen lautakunnan ratkaistavaksi. Raahessa lupa- ja valvontajaosto tai Siikajoella tekninen lautakunta voi antaa asiaa koskevan määräyksen ja tehostaa sitä uhkasakolla, keskeyttämis- tai teettämisuhalla. Valvontamaksu peritään myös mahdollisista uusintatarkastuksista.

3.6 Valvontaohjelma

Valvontaohjelman sisällöstä säädetään ympäristönsuojeluasetuksen 30 §:ssä. Yksityiskohtainen valvontaohjelma laaditaan valvontasuunnitelman periaatteiden ja siinä asetettujen valvontaluokkien mukaisesti. Valvontaohjelmaan kirjataan kaikki säännöllistä valvontaa vaativat kohteet sekä nimetään laitospaikoittaiset valvojat. Valvontaohjelma laaditaan ympäristövalvonnassa ja sen hyväksyy Raahessa lupa- ja valvontajaosto ja Siikajoella tekninen lautakunta.

Valvottavat kohteet valitaan satunnaisotannalla valvontaluokittain siten, että jokainen valvottava kohde tarkastetaan kerran valvontajakson aikana. Mahdollisuuksien mukaan otantaa tehdään toimialoittain valvontaluokan sisällä, niin että tietyn toimialan valvontaa keskitetään yhdelle vuodelle.

Valvontaohjelma päivitetään vuosittain alkuvuodesta tammi-helmikuussa, jotta se ohjaa alkaneen vuoden valvontatoimintaa sekä valvojien työsuunnitelmien laadintaa. Edellisenä vuonna luvitetut ja rekisteröidyt uudet valvontakohteet lisätään taulukkoon valvontaluokkineen ja nimettyine valvojineen. Samassa yhteydessä taulukosta poistetaan mm. toimintansa lopettaneet laitokset ja mahdolliset muutokset valvojien osalta. Valvontaohjelman mukaisesta valvontatoiminnasta raportoidaan Raahessa lupa- ja valvontajaostolle ja Siikajoella tekniselle lautakunnalle vuosittain.

3.7 Valvontasuunnitelman tarkistaminen

Valvontasuunnitelma on ympäristönsuojelulain 168 §:n 1 mom. nojalla tarkistettava säännöllisesti tai erityisestä syystä. Mahdolliset muutokset valvontaluokkiin tehdään valvontasuunnitelman tarkistamisen yhteydessä.

4. Valvonnan maksullisuus

4.1 Ympäristönsuojelulaki

Ympäristönsuojelulain 205 §:n 2 momentin mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi periä maksun valvontaohjelmassa esitetyistä säännöllisen valvonnan toimenpiteistä. Maksua voidaan periä kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen valvontavastuulle kuuluvien rekisteröitävien ja luvanvaraisten toimintojen valvonnasta, joka on esitetty valvontaohjelmassa. Maksullisia voivat olla valvontatarkastusten lisäksi mm. vuosikertomuksen ja tarkkailutulosten tarkistaminen.

Raahen ja Siikajoen ympäristönsuojeluviranomainen perii valvontasuunnitelman mukaisesta valvonnasta maksun, joka on määritelty hyväksytyssä taksassa. Valvontamaksu peritään myös mahdollisista uusintatarkastuksista sekä toiminnan loppuessa lopputarkastuksista.

Valvontamaksua voidaan periä myös onnettomuus-, haitta- ja rikkomuspohjaisesti. Maksullisia ovat tällöin tarkastukset, jotka johtavat kehotuksen antamiseen sekä kehotuksen (YSL 179 §), hallintopakkomääräyksen (YSL 175, 176 §) tai keskeytyksen (YSL 181 §) noudattamisen valvomiseksi tarpeellisista tarkastuksista tai muista toimenpiteistä. Täältä osin maksullisuus koskee kaikkea toimintaa.

4.2 Jätelaki

Jätelain 44 §:n mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi periä maksuja valvontasuunnitelman mukaisen rekisteröidyn jätteen keräyksen tai jätteiden kansainvälisten siirtojen valvomiseksi tehdyistä määräaikaistarkastuksista ja muista valvontatoimista. Valvontamaksua voidaan myös periä tarkastuksista ja muista valvontatoimista, jotka ovat tarpeen roskaantuneen alueen siivoamista koskevan määräyksen (JL 75 §), yksittäisen määräyksen (125 §) tai rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaisemiseksi annettavan määräyksen antamiseen ja sen noudattamisen valvomiseksi.

4.3 Maa-aineslaki

Maa-aineslain valvonnasta peritään vuotuista valvontamaksua, joka perustuu vuotuisen ottomäärään ja ottoalueen pinta-alaan. Maksua peritään tämän lisäksi mm. suunnitelmallisesta valvonnasta poikkeavista valvontatarpeista kuten vakuuksiin liittyvistä muutoksista sekä pakkokeinopäätöksistä. Maksu määräytyy voimassa olevan maa-ainestaksan mukaisesti.

4.4 Yhteislupa

Maa-aineslupa ja ympäristölupapäätös voidaan käsitellä samassa menettelyssä ja ratkaista yhdellä päätöksellä (YSL 47 a §). Yhteisluvan valvonnasta perittävät maksut perustuvat maa-ainestaksan ja ympäristönsuojeluviranomaisen taksan mukaisiin valvontamaksuihin.

5. Ympäristönsuojelulain valvonta

5.1 Luvanvaraisen, ilmoitusvelvollisen ja rekisteröitävän toiminnan valvonta

Ympäristönsuojelulain perusteella ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavilla toiminnoilla tulee olla ko. lain mukainen lupa. Lupaviranomaisina Raahessa ja Siikajoella toimivat aluehallintovirasto (AVI) sekä kunnan ympäristönsuojeluviranomainen.

Ympäristöluvanvaraisten laitosten valvontaviranomaisia ovat Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus sekä kunnan ympäristönsuojeluviranomainen. Toimivaltarajat on määritelty ympäristönsuojelulaissa ja -asetuksessa.

Ympäristönsuojelulain mukaisesti ilmoitusvelvollisia toimintoja ovat mm. sahalaitokset, eräät terveydelle tai ympäristölle vaarallisen nestemäisen kemikaalin varastot, eräät elintarvike- ja rehuteollisuuden toiminnat, joiden jätevedet johdetaan ympäristöluvanvaraiselle jätevedenpuhdistamolle, eräät eläinsuojat, linja-auton tai kuorma-auton varikko, ulkona sijaitseva ampumarata, jolla on tarkoitettu ammuttavaksi enintään 10 000 laukausta vuodessa ja jossa ei ole haulikkoammuntaan tarkoitettua rataa sekä kiinteä eläintarha tai huvipuisto. Näiden laitosten toimintaa voidaan ohjata erillisillä asetuksilla. Toimivaltarajat on määritelty ympäristönsuojelulaissa ja -asetuksessa. Laitoksia valvotaan kuten luvanvaraisia laitoksiakin.

Ympäristönsuojelulain mukaisesti rekisteröitäviä toimintoja ovat mm. polttonesteen jakeluasemat, asfalttiasemat, betoniasemat, kemialliset pesulat, pienet energiantuotantoyksiköt sekä eräät orgaanisia liuottimia käyttävät laitokset. Näiden laitosten toimintojen osalta valtioneuvosto on antanut toimintaa ohjaavat erilliset asetukset. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen on toimivaltainen valvontaviranomainen ko. laitosten osalta ja laitoksia valvotaan kuten luvanvaraisia laitoksiakin.

5.2 Kertaluonteista toimintaa koskevan ilmoituksenvaraisen toiminnan valvonta

Ympäristönsuojelulain mukaan melua ja tärinää aiheuttavasta tilapäisestä toiminnasta (118 §) ja koeluonteisesta toiminnasta (119 §) tulee ilmoittaa hyvissä ajoin ennen toiminnan aloittamista. Melu- ja koetoimintailmoitus tehdään toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle.

Kertaluonteinen ilmoituksenvarainen toiminta on luonteeltaan yleensä lyhytaikaista. Pääosin toiminnan kesto on muutamasta tunnista muutamaan päivään. Tästä syystä näiden toimintojen valvontaa ei ole mahdollista suunnitella tarkasti etukäteen. Kertaluonteisen ilmoituksenvaraisen toiminnan valvonta perustuu pääosin toimenpidepyyntöihin. Viranomaisen omasta aloitteesta on syytä tarkastaa kohteet, joiden ilmoituksessa on jouduttu antamaan toiminnan sallittavuuden varmistamiseksi määräyksiä tai rajoituksia. Tarkastustarpeeseen vaikuttaa olennaisesti myös toiminnan kesto.

5.3 Muu ympäristönsuojelulain mukainen valvonta

5.3.1 Poikkeukselliset tilanteet

Onnettomuus-, haitta- ja rikkomustilanteet edellyttävät yleensä valvontaviranomaisen toimenpiteitä asian selvittämiseksi. Viranomaistoimenpiteet ovat tarpeen aina, kun on aiheutta olettava, että tilanteesta aiheutuu terveyshaittaa tai merkittävää ympäristön pilaantumista tai sen vaaraa. Selvittäminen on tehtävä tarkastamalla toiminta tai muulla asianmukaisella tavalla.

5.3.2 Vireillepanoasiat ja yksittäisen määräyksen antaminen

Ympäristönsuojeluasioissa vireillepano-oikeus on määritelty laajasti koskemaan asianosaisen ja valvontaviranomaisen ohella yhdistyksiä, kuntia ja muita viranomaisia. Kirjallinen vireillepano edellyttää aina viranomaiselta asian selvittämistä ja valituskelpoisen päätöksen antamista vireillepanon johdosta.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle on annettu mahdollisuus antaa muuta kuin luvanvaraista tai rekisteröitävää toimintaa koskevia yksittäisiä määräyksiä ympäristön pilaantumisen ehkäisemiseksi. Määräyksen antaminen soveltuu tilanteisiin, joissa ei suoraan ole annettu yleistä säännöstä tai määräystä, jota vastaan olisi toimittu. Näin viranomainen voi

tarkentaa ympäristönsuojelulain vaatimuksia yksittäistapauksessa. Annettu määräys voi edellyttää myös jälkivalvontaa.

6. Jätelain valvonta

6.1 Säännöllinen valvonta

Jätelaissa säädetään ympäristönsuojeluviranomaiselle velvollisuus säännöllisesti valvoa rekisteröitäviä toimintoja ja toimintaa, jossa syntyy vaarallisia jätteitä. Toimivaltaisen viranomaisen on määräajoin tarkastettava sellaiset laitokset ja yritykset, joiden toiminnassa harjoitetaan jätteen ammattimaista tai laitospaikkaista käsittelyä, syntyy vaarallista jätettä, harjoitetaan jätteen ammattimaista kuljettamista tai keräystä, toimitaan jätteen välittäjänä tai toteutetaan jätteen kansainvälisiä siirtoja. Luvanvaraisen ja rekisteröitävän toiminnan osalta valvoja on luvan valvontaviranomainen tai rekisteröinnin tehnyt viranomainen. Vastuu vaarallisia jätteitä tuottavan toiminnan valvonnasta on kuitenkin jakamaton kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen ja ELY -keskuksen välillä.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tarkastusvelvollisuus koskee siis sen valvomia ympäristöluvanvaraisia jätteenkäsittelytoimintoja sekä jätelain mukaisesti rekisteröitävää jätteen keräystä. Jätteen kansainvälisiä siirtoja valvotaan muun tarkastustoiminnan yhteydessä. Laitosten ja yritysten suunnitelmaan perustuvista määräaikaistarkastuksista ja muista valvontatoimista peritään maksua ympäristönsuojeluviranomaisen hyväksymän taksan mukaisesti.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on jätelain 124 §:n mukaan laadittava suunnitelma jätelain 100 §:ssä tarkoitetun jätteen ammattimaisen keräyksen valvontaa varten. Suunnitelma voidaan liittää osaksi ympäristönsuojelulain mukaista valvontasuunnitelmaa.

6.2 Rekisteröitävän jätteen keräystoiminnan (JL 100 §) säännöllinen valvonta

Rekisteröitävistä jätteen keräystoiminnoista valtaosa on hyötyjätteen keräyspisteitä. Rinki-ekopisteitä on Raahessa 8 kpl ja Siikajoella 5 kpl. Muita rekisteröitäviä jätteenkeräyksiä on alueella vain muutama. Toimijaryhmien valvontatarve poikkeaa toisistaan olennaisesti.

Rekisteröitävät jätteenkerääjät

Rekisteröityjen jätteenkerääjien toiminta voi olla varsin laajaa ja ne rinnastuvat osin ympäristönsuojelulain mukaisiin rekisteröitäviin tai luvanvaraisiin toimintoihin. Näiden toimijoiden osalta tarkastuksilla on tarpeen selvittää keräystoiminnan asiallisuuden ja ympäristövaikutusten lisäksi myös jätteen toimittaminen käsiteltäväksi. Valvonnassa on syytä kiinnittää huomiota jätteen vastaanottajan lupatilanteeseen sekä jätteiden siirtoihin. Jätehuollon asianmukaisuuden lisäksi tarkastuksilla on syytä huomioida myös ympäristön pilaantumisen vaaraan liittyvät seikat. Tarkastustarpeeseen vaikuttaa olennaisesti toiminnan laajuus sekä kerättävät jätejakeet.

Laitosten valvonta suunnitellaan hyödyntäen soveltuvin osin ympäristönsuojelulain mukaisen valvonnan riskinarviointiin käytettyä työkalua ja tarkkailutiheyksiä sekä ympäristönsuojelulain valvontaa koskevaa ohjeistusta. Valvonnasta laaditaan vuosittain tarkempi valvontaohjelma ympäristönsuojelulain mukaisen valvontaohjelman osana.

Hyötyjätteiden keräyspisteet

Ammattimaisen keräyksen vastaanottopisteitä ovat mm. tuottajien aluekeräyspisteet ja kauppojen keräyspisteet. Hyötyjätepisteiden tarkastukset keskittyvät keräyspisteiden siisteyden valvontaan. Lisäksi valvonnassa voi olla tarpeen puuttua rekisteröintitietojen ajantasaisuuteen

ja ohjeistuksen riittävyteen. Valvontatarve on huomattavasti muita rekisteröitäviä toimintoja vähäisempi.

Aluekeräyspisteitä tullaan valvomaan projektiluontoisesti. Valvontaan valitaan aina kaikki valitulla maantieteellisellä alueella olevat keräyspisteet kerralla. Kaikkien toimijoiden samassa keräyspisteessä olevat keräysastiat tarkastetaan samalla tarkastuksella.

6.3 Toiminta, jossa syntyy vaarallisia jätteitä

Raahen ja Siikajoen ympäristönsuojeluviranomaisen toimialueelta ei ole olemassa kattavaa rekisteriä vaarallista jätettä tuottavista toiminnoista. Jätelain säännöllisen valvontavelvollisuuden piiriin kuuluvat muut kuin ympäristöluvanvaraiset toiminnot. Luvanvaraisten toimintojen osalta jätelakia valvotaan osana ympäristöluvan tai maa-ainesluvan valvontaa.

Vaarallista jätettä tuottavia toimintoja pystytään tarkastamaan vain projektiluontoisesti. Tarkastettavat toiminnot valitaan otannalla. Otanta voidaan kohdistaa myös tietyn toimialan kohteisiin.

6.4 Jätelain yleinen valvonta

Jätelain yleinen valvonta kohdistuu kunnalliseen jätehuoltoon liittyneiden valvontaan ja roskaantumisasioihin. Valvontaa tehdään pääsääntöisesti kirjallisten vireillepanojen perusteella. Asian vireille panija voi olla jätehuoltoviranomainen tai muu vireillepanoon oikeutettu taho. Jätehuoltoon liittymisen tilanne kartoitetaan ajoittain pyytämällä tiedot liittymättömistä kiinteistöistä jätehuoltoviranomaiselta.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella on myös mahdollisuus antaa yksittäinen määräys. Määräyksen antaminen soveltuu tilanteisiin, joissa ei suoraan ole annettu yleistä säännöstä tai määräystä, jota vastaan olisi toimittu, mutta toiminta ei kuitenkaan ole jätelain tavoitteiden mukaista. Yksittäisen määräyksen antaminen on luonteeltaan hallintopakkoa kevyempi toimenpide.

6.5 Roskaantuminen

Roskaantumisasiat tulevat yleensä viranomaisen tietoon haittailmoitusten perustella. Tarkastus on usein tarpeellinen tilanteen selvittämiseksi. Roskaantuneen alueen valvonnassa on aina otettava huomioon rajapinnat toisaalta maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) mukaiseen rakennetun ympäristön valvontaan ja toisaalta ympäristönsuojelulain mukaiseen maaperän pilaantumiseen. Asian tehokkaan hoitamisen kannalta on olennaista, ettei useampi viranomainen käsittele samaa asiaa yhtäaikaisesti. Tarvittaessa asia siirretään toimivaltaiselle viranomaiselle hoidettavaksi.

Rakennetun ympäristön siisteys

Rakennetun ympäristön epäsiisteys voi johtua epäasiallisesta ulkovalvonnasta, huonosti hoidetuista rakennuksista tai jätteistä. Usein kyse on kaikista näistä asioista samanaikaisesti. Jätelain valvonnassa voidaan kuitenkin puuttua vain jätejakeisiin. MRL:n kautta asiaa voidaan lähestyä kokonaisvaltaisemmin. Usein rakennetun ympäristön siisteyden on siten tehokkaampi puuttua MRL:n mukaisena valvonta-asiana.

Rakennetun ympäristön epäsiisteys kuuluu pääsääntöisesti rakennusvalvontaviranomaisen vastuulle. Ympäristönsuojeluviranomainen puuttuu rakennetussa ympäristössä käytännössä vain jätejakeisiin, joista voi aiheutua ympäristön pilaantumista. Tällaisia ovat erityisesti

vaaralliset jätteet. Nämä jätejakeet edellyttävät yleensä myös nopeampia toimenpiteitä kuin alueen muun siivouksen osalta on mahdollista vaatia.

Kunnan vastuu roskaantuneen alueen siivoamisesta

Jos roskaajaa ei saada selville ja siivoaminen olisi kiinteistönomistajalle kohtuutonta, on vastuu roskaantuneen alueen siivoamisesta viime kädessä kunnalla. Roskaantuneen alueen siivoamisesta kunnalle annettavasta määräyksestä päättää ELY-keskus. Asia laitetaan tarvittaessa vireille ELY-keskukseen Raahessa lupa- ja valvontajaoston ja Siikajoella teknisen lautakunnan päätöksellä. Päätöksessä kuvataan kaikki toimenpiteet, jotka jo on tehty asian selvittämiseksi sekä ympäristövalvonnan näkemys kunnan viimekätisen siivousvelvollisuuden perusteista. Ennen päätöksen tekemistä on asiasta hyvä neuvotella kunnan kanssa. Toimintatavoista on myös syytä aina sopia tapauskohtaisesti ELY-keskuksen kanssa.

Maaperän pilaantuminen roskaamisasioissa

Roskaantumiseen liittyy usein myös maaperän pilaantumisen vaaraa. Roskaantuneella alueella olevat jätteet saattavat aiheuttaa maaperän pilaantumisen vaaraa. Erityisesti alueet, joilla on epäasiallisesti varastoitu tai käsitelty vaarallisia jätteitä on syytä ilmoittaa ELY-keskukselle sekä tarvittaessa poliisiviranomaiselle.

Maaperään haudatut jätteet sisältävät aina riskin myös maaperän pilaantumiselle. Tällaisissa tapauksissa on valvonta-asian hoitamisesta ja siihen liittyvästä työnjaosta tarpeen neuvotella ELY-keskuksen kanssa ennen toimenpiteisiin ryhtymistä. Mikäli kyse on puhtaasti maaperään haudatusta jätteestä, eikä tapaukseen sisälly riskiä maaperän pilaantumisesta, kunnan ympäristönsuojeluviranomainen määrää jätetätön poistamisesta. Muissa tapauksissa tilanne usein edellyttää ainakin maaperän pilaantumisen selvittämistä ennen toimenpiteisiin ryhtymistä tai jätejakeet voidaan poistaa pilaantuneen maaperän kunnostamisen yhteydessä.

7. Vesilain valvonta

Vesilain valvontaviranomaisina Raahessa ja Siikajoella toimivat Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen eriteltyyn toimivaltaan kuuluvat vesilain 5. luvun mukaiset ojitusasiat. Ympäristövalvonta tekee tarpeen mukaan tarkastuksia vesilain valvonta-asioissa perustuen vesirakennusilmoituksiin, haittailmoituksiin ja omassa viranomaistoiminnassa tehtyihin havaintoihin.

8. Vesihuoltolain valvonta

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen valvoo vesihuoltolain nojalla vesijohdon ja viemärin toiminta-alueella sijaitsevien kiinteistöjen liittymistä vesijohto- ja viemäriverkostoon. Mikäli kiinteistönomistaja ei liitä kiinteistöään verkostoon, voi ympäristönsuojeluviranomainen määrätä tekemään liitoksen ja tarvittaessa tehostaa määräystä uhkasakolla tai teettämishallalla.

9. Maa-ainelain valvonta

Tarkastukset voivat koskea maa-ainelaisissa mainittuja ottamisen rajoituksia ja lupapäätöksessä ottamistoiminnalta edellytetyjä seikkoja sekä muita ottamistoiminnan laatua ja ottamisen vaikutuksia koskevia seikkoja (maa-ainelaki 14 §). Maa-ainesten ottoalueille tehdään yleensä ylimääräinen tarkastus lupamääräysten muutoshakemuksen, luvan rauettamisen tai luvan peruuttamisen johdosta.

Mikäli maa-aineslakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä rikotaan, voi valvontaviranomainen keskeyttää ottamisen sopivaksi katsomallaan tavalla. Valvontaviranomaisen on suoritettava valvontaa riittävän usein toiminnan seuraamiseksi. Lisäksi tarkastus on suoritettava maa-ainesluvan haltijan, asianosaisten tai muiden perusteltujen vaatimusten vuoksi.

Kun maa-ainesten ottaminen on päättynyt tai luvan voimassaoloaika on kulunut umpeen, on alueella toimitettava lopputarkastus.

Myös maa-ainesten oton valvontaa koskee, että tarkastusmenettelystä on määrätty hallintolaissa (2003/434 § 39) siten, että viranomaisen on ilmoitettava toimivaltaansa kuuluvan tarkastuksen aloittamisajankohdasta asianosaiselle. Asianosaisella on oikeus olla läsnä tarkastuksessa. Tarkastuksen aikana asianosaiselle kerrotaan tarkastuksen tavoitteista ja jatkotoimenpiteistä. Tarkastuksesta laaditaan kirjallinen tarkastuskertomus.

Raahen ympäristösihteerit suorittavat säännöllisesti maa-aineslupien valvontaa. Valvontakohteita Raahessa on noin 50 kpl, joista toiminnassa olevia ottoalueita on 33 kpl valvontasuunnitelman tekohetkellä. Valvontakohteita Siikajoella on noin 20 kpl, joista voimassa olevia ottoalueita on 16 kpl valvontasuunnitelman tekohetkellä. Maa-aineslupien määrät vaihtelevat vuosittain jonkin verran.

Valvontakohteiksi on kirjattu myös ne maa-ainesten ottoalueet, joilla ottoluvan umpeutumisen huolimatta maisemointityöt ovat edelleen kesken. Lisäksi valvontakohteita ovat kotitarveottoalueet, joista on tehty maa-aineslain edellyttämä ilmoitus. Vain pienestä osasta kotitarveottoalueita on tehty lain edellyttämä ilmoitus, eikä valvottavien alueiden määrästä ole kattavaa tietoa. Toiminnanharjoittajilta kerätään vuosittain tiedot otettujen maa-ainesten määrästä ja laajuudesta, jotka raportoidaan Notto-järjestelmään.

9.1 Yhteislupien valvonta

Maa-aines- ja ympäristölupapäätöksen (yhteisluvan) valvontaan sovelletaan sekä ympäristölupien valvontaa että maa-aineslain valvontaa koskevia periaatteita. Lupakohteiden valvontatiheys määräytyy ympäristönsuojelulain riskinarvioinnin ja maa-aineslain valvontaperiaatteiden mukaisesti. Valvonnan vuosimaksu määräytyy maa-ainestaksan ja ympäristönsuojeluviranomaisen taksan mukaisesti.

10. Muut valvontatehtävät

10.1 Muiden lakien nojalla tehtävät tarkastukset

Ulkoilulain (606/1973) 20 §:n mukaan leirintäalueen perustamisesta tulee ilmoittaa ennakolta kunnan leirintäalueviranomaiselle. Leirintäalueviranomainen valvoo, että olemassa olevat leirintäalueet täyttävät ulkoilulain 19 §:n mukaiset vaatimukset. Raahessa ja Siikajoella kunnan leirintäalueviranomaisena toimii ympäristönsuojeluviranomainen, jonka käytännön toimenpiteet on delegoitu ympäristösihteereille. Leirintäalueviranomainen tekee ilmoituksen johdosta päätöksen, jonka jälkeen ympäristövalvonta tarkastaa leirintäalueen. Leirintäalueet tarkastetaan tarvittaessa ja haittailmoitusten perusteella.

Raahen ja Siikajoen ympäristönsuojeluviranomainen käsittelee **maastoliikennelain** (1710/1995) 30 §:n mukaiset lupahakemukset (lupa kilpailuihin ja harjoituksiin) sekä 22 §:n mukaiset tilapäiset tai vähäiset moottorikelkkailureitin siirrot. Ympäristövalvonta suorittaa näiden asioiden selvittämiseksi vaadittavat tarkastukset. Tarkastuksia maastoliikennelain mukaisissa asioissa tehdään harkinnan mukaan pääsääntöisesti ympäristövalvontaan toimitettujen reklamaatioiden ja muiden yhteydenottojen perusteella. Moottorikäyttöisten ajoneuvojen käyttämistä maastossa valvovat poliisi, tulli ja rajavartiolaitos.

Raahen ja Siikajoen ympäristönsuojeluviranomainen käsittelee **vesiliikennelain** (463/1996) 21 §:n mukaiset lupahakemukset (lupa kilpailuihin ja harjoituksiin). Ympäristösihteerit suorittavat em. asioiden selvittämiseksi vaadittavat tarkastukset. Tarkastuksia vesiliikennelain mukaisissa asioissa tehdään harkinnan mukaan pääsääntöisesti ympäristövalvontaan toimitettujen reklamaatioiden ja muiden yhteydenottojen perusteella.

Valtioneuvoston asetuksen eräiden maa- ja puutarhataloudesta peräisin olevien päästöjen rajoittamisesta (1250/2014) mukaan lannan varastoinnista aumassa tulee tehdä ilmoitus kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle. Ympäristösihteerit käsittelevät ilmoituksen ja tarkistavat auman sijoittamisen. Aumojen sijainti- ja muut tiedot tallennetaan tietokantaan. Aumat käydään tarkastamassa tarvittaessa.

Kunta päättää yksityismaalla olevan luonnonmuistomerkin rauhoittamisesta tai rauhoituksen lakkauttamisesta. Toimivalta on delegoitu Raahen ja Siikajoen ympäristönsuojeluviranomaiselle. Ympäristösihteerit tekevät tarvittaessa **luonnonsuojelulain** (1096/1996) nojalla rauhoituspäätöksiin liittyviä tarkastuksia.

Maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 128 §:n mukaisten maisematyöluopien myöntäminen on delegoitu ympäristösihteereille. Ympäristösihteeri tekee maisematyöluopien hakemusvaiheessa tarvittaessa tarkastuksen. Maisematyöluopien valvontaa tehdään tarvittaessa maisemaa muuttavan toimenpiteen jälkeen.

10.2 Muut YSL:n nojalla tehtävät tarkastukset

Ympäristösihteerit suorittavat tarvittaessa tarkastuksia YSL:n 120 §:n nojalla tehdyistä ilmoituksista, jotka liittyvät poikkeuksellisiin tilanteisiin, toimintahäiriöihin tai muihin ennakoimattomiin tilanteisiin. Ympäristösihteerit suorittavat tarkastukset niiden laitosten osalta, jotka kuuluvat kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimivaltaan.

Ympäristönsuojeluviranomainen voi toimittamansa tarkastuksen nojalla antaa ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavaa toimintaa koskevan yksittäisen määräyksen, joka on tarpeen pilaantumisen estämiseksi. Määräys ei voi koskea luvanvaraista tai rekisteröitävää toimintaa. Annetun määräyksen noudattamista on tarpeen valvoa. Tarkastustiheys ja muiden valvontatoimien tarve arvioidaan toiminnan ja sen ympäristövaikutusten merkittävyyden perusteella.

Voimassa oleviin ympäristönsuojelumääräyksiin voi hakea poikkeamista. Poikkeamishakemus on perusteltava asianmukaisesti ja ympäristövalvonta voi tehdä hakemuksen johdosta tarkastuksen. Tarkastuskäynnin tarve arvioidaan tapauskohtaisesti. Tarkastukset voivat myös liittyä rikkeisiin ympäristönsuojelumääräyksiä kohtaan.

Ympäristövalvonta tarkastaa tarvittaessa myös muita ympäristönsuojelulain nojalla toimivaltaansa kuuluvia asioita. Tarkastettavat asiat voivat liittyä esimerkiksi tarkastuksiin onnettomuus-, haitta- ja rikkomustilanteissa (YSL 169 §). Muut tarkastettavat asiat voivat liittyä mm. melu- tai hajuhaittoihin, jätevesien käsittelyyn tai pinta- ja pohjaveden pilaantumisen vaaraa aiheuttavaan toimintaan. Tarkastuksiin ryhdytään tarvittaessa myös ympäristörikosasioissa (YSL 186 §).

Muu valvonta

Raahen ja Siikajoen ympäristönsuojeluviranomainen vastaa valvonnasta, joka koskee toimintaa joka liittyy **valtioneuvoston asetukseen talousvesien käsittelystä viemäriverkostojen ulkopuolisella alueella** (157/2017). Ympäristösihteerit käsittelevät poikkeamishakemukset talousjätevesien käsittelyvaatimuksista haja-asutusalueella.

Tarvittaessa kohteet tarkastetaan hakemuksen käsittelyn yhteydessä tai mahdollisten ilmoitusten jälkeen.

Valtioneuvoston asetus otsonikerrosta heikentäviä aineita ja eräitä fluorattuja kasvihuonekaasuja sisältävien laitteiden huollosta (452/2009) koskee otsonikerrosta heikentäviä ko. aineita sisältäviä laitteita asentavia, huoltavia ja kunnossapitäviä henkilöitä ja toiminnanharjoittajia. Asetuksen valvovia viranomaisia ovat ELY-keskukset ja kuntien ympäristönsuojeluviranomaiset sekä terveydensuojeluviranomaiset, kulutustavaroiden ja kuluttajapalveluiden valvontaviranomaiset ja elintarvikevalvontaviranomaiset, jotka valvovat asetuksen noudattamista omilla toimialoillaan. Tyypillisesti suuria täyttömääriä (yli 3 kg) on maitotilojen maitotankeissa, kaupan isoissa kylmälaitteissa, jäähalleissa, suurten kiinteistöjen ilmastointilaitteissa ja suurjännitekytkinlaitteissa.

Reach-asetuksen (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus N:o 1907/2006 kemikaalien rekisteröinnistä, arvioinnista, lupamenettelyistä ja rajoituksista) mukaista kemikaalivalvontaa tehdään pääasiassa ympäristölupavalvonnan yhteydessä.

10.3 Luvan muuttamisen tarpeen arviointi

Valvonnan yhteydessä seurataan myös ympäristöluvan ajanmukaisuutta. Valvontaviranomaisen tulee osana valvontatoimintaansa arvioida luvan muuttamisen perusteiden olemassaoloa. Tällöin tulee arvioida esimerkiksi toiminnan aiheuttamaa pilaantumisen vaaraa tai toiminnan mahdollisesti aiheuttamaa ympäristönsuojelulain 16–18 §:ssä säädetyn kiellon vastaisuutta. Myös toimintaympäristön olennainen muuttuminen tai luvan myöntämisen jälkeen asetetut uudet vaatimukset voivat laukaista luvan muuttamisen tarpeen. Jos valvonnassa havaitaan, että perusteet luvan muuttamiselle ovat olemassa, on ympäristönsuojeluviranomaisen käynnistettävä luvan muuttamisprosessi.

Ennen 1.5.2015 annetussa ympäristölupapäätöksessä määrätty lupamääräysten tarkistamista koskeva velvoite on rauennut suoraan tuolloin voimaan ympäristönsuojelulain muutoksen nojalla. Säännöllisessä valvonnassa on lupalaitosten osalta arvioitava luvan muuttamisen tarve viimeistään vuoden kuluessa siitä ajankohdasta, jolloin luvan tarkistamista koskeva hakemus oli määrä jättää lupaviranomaiselle.

10.4 Raporttien ja selvitysten tarkastaminen

10.4.1 Lupamääräyksissä edellytetyt selvitykset

Lupapäätökset voivat sisältää lisäselvitysten tekemiseen velvoittavia lupamääräyksiä, joihin on yleensä liitetty myös määräaika. Näiden selvitysten valvonta on keskeinen osa lupavalvontaa. Valvonta koostuu määräajan noudattamisen valvonnasta ja selvitysten riittävyyden arvioinnista. Selvitysten perusteella on tarpeen myös harkita valvonnallisten jatkotoimenpiteiden tarvetta.

10.4.2 Vuosiraportointi

Ympäristölupapäätöksissä on toiminnasta yleensä määrätty tekemään vuosiraportti. Raportointia varten ei ole ollut käytössä lomakkeita, vaan ne ovat olleet vapaamuotoisia. Vuosiraportti on yleensä edellytetty toimittamaan seuraavan vuoden helmi-maaliskuussa. Vuosiraportin tarkastaminen on osa ympäristönsuojelulain maksullista valvontaa.

Jos vuosiraportit eivät ole tulleet valvojalle määräaikaan mennessä tai ne ovat puutteellisia, pyydetään puuttuvat raportit tai tiedot luvan haltijoilta puhelimitse, sähköpostilla ja tarvittaessa kehotuskirjeellä. Vuosiraportit tarkistetaan ja niiden perusteella arvioidaan toiminnan luvanmukaisuus sekä jatkovalvonnan tarve. Tarvittaessa toiminnanharjoittajalta

voidaan pyytää lisätietoa raportissa esitetyistä asioista. Jos toiminta on olennaisesti laajentunut tai muuttunut, on aloitettava neuvottelut uuden luvan tarpeesta.

Kaikissa luvissa ei ole vuosiraportointivelvoitetta. Tällainen määräys puuttuu useimmiten vanhoista lupapäätöksistä. Niiden osalta valvontaviranomainen voi erikseen pyytää toimittamaan vuosiraportointia vastaavia tietoja.

10.5 Tarkkailutulosten seuranta

Vuosiraporttien lisäksi luvissa saatetaan velvoittaa toiminnanharjoittajaa suorittamaan päästötarkkailua esimerkiksi pinta- tai pohjaveden, ilmanlaadun tai jätevesien seuraamiseksi. Näitä tuloksia saatetaan velvoittaa toimittamaan valvontaviranomaiselle tarkistettavaksi välittömästi niiden valmistuttua ja/tai yhteenvetoraporttina. Tarkkailuraportit tarkastetaan niiden saavuttua. Tarkkailutuloksia verrataan luvassa asetettuihin raja-arvoihin, yleisiin raja- tai ohjearvoihin sekä aiempiin tarkkailutuloksiin. Jos raja-arvot ylittyvät tai tarkkailutuloksissa havaitaan olennaisia muutoksia huonompaan, ryhdytään tarpeellisiin valvontatoimiin. Vuosiraportin tarkastamisen yhteydessä varmistetaan myös, että edellisen vuoden tarkkailutulokset on toimitettu asianmukaisesti. Tarvittaessa ryhdytään valvontatoimenpiteisiin tarkkailutulosten saamiseksi. Ympäristöluvanvaraisten ja rekisteröitävien toimintojen tarkkailutulosten tarkastaminen on osa ympäristönsuojelulain maksullista valvontaa.

10.6 Hallintopakko ja tutkintapyynnöt

Laadukas ja tehokas valvonta edellyttää, että viranomainen käynnistää ongelman havaittuaan korjaavat valvontatoimet. Asian käsittelyä jatketaan kunnes tilanne on saatu hyväksyttävällä tavalla korjaantumaan. Kaikkein kiireellisimpiä tapauksia varten valvontaviranomaisella on käytössään välittömiä valvontakeinoja kuten toiminnan keskeyttäminen tai välittömän määräyksen antaminen.

Hallintopakkoprosessi alkaa yleensä kehotuksella. Samalla toiminnanharjoittajaa kuullaan määräyksen antamisesta ja määräyksen tehostamisesta uhkasakolla taikka teettämis- tai keskeyttämisuhalla. Mikäli tilanne ei ole korjaantunut annetun kehotuksen perusteella, annetaan määräys tehosteineen. Määräyksen toteuttamista valvotaan ja tarvittaessa kuullaan asetetun uhan tuomitsemisesta sekä uuden tehosteen asettamisesta. Ellei tilanne ole edelleenkaan korjaantunut, asian käsittelyä jatketaan esim. uudella määräyksellä ja tehosteella.

Mikäli valvontaviranomainen havaitsee valvonnassa, että joku tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo ympäristönsuojelulaissa tai jätelaissa asetettuja säädöksiä, tulee valvontaviranomaisen ympäristönsuojelulain 188 §:n nojalla tehdä asiasta ilmoitus poliisille esitutkintaa varten. Ilmoitus voidaan kuitenkin jättää tekemättä, jos tekoa on pidettävä olosuhteet huomioon ottaen vähäisenä eikä yleinen etu vaadi toimenpiteitä.

Ratkaisu esitutkintapyynnön tekemisestä tehdään ympäristönsuojelulain 188 §, 224 § ja 225 § noudattaen. Mikäli rikosasiassa on loukattu yleistä etua, on Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus (valtion valvontaviranomainen) asiassa asianomistaja. Mahdollinen rikosoikeudellinen esitutkintapyyntö ei poista valvontaviranomaisen velvollisuutta korjata tilannetta ympäristönsuojelulaissa ja jätelaissa säädetyin menettelyin.

10.7 Jätelain laiminlyöntimaksut

Jätelain laiminlyöntimaksu on hallinnollisessa menettelyssä määrättävä seuraamusluontoinen maksu. Jätelaissa on luettelo tilanteista, joissa laiminlyöntimaksua voidaan soveltaa.

Lähtökohtaisesti kyse on helposti todennettavista laiminlyönneistä, joiden toteennäyttäminen ei edellytä rikosoikeudellista tutkintaa.

10.8 Valvontaprojektit

Ajoittain voi olla tarpeen tarkastaa jonkin alueen tai toimialan kaikki toimijat tai otannan perusteella valitut kohteet projektimaisesti. Valvontaprojektit ovat hyödyllisiä esimerkiksi silloin, kun lainsäädännössä annetaan uusia, tiettyä toimialaa koskevia määräyksiä tai tällaisten määräysten toimeenpanon määräaika lähestyy (esim. uudet jätehuoltomääräykset).

Projektina toteutettavien tarkastuksien aiheena voi myös olla vain jokin tietty seikka, esim. öljynerotuskaivojen tarkastuksia ja tyhjennyksiä koskevan kirjanpidon tai jätehuoltoa koskevan kirjanpidon tarkastaminen taikka lantalan mitoituksen ja kunnan tarkastaminen.